

Шта Турска хоће на Балкану?

Пише: Ахмет Давутоглу
уторак, 27 октобар 2009 15:38

Проф. др Ахмет Давутоглу, турски министар иностраних послова, недавно је у Сарајеву одржао и предавање о спољној политици Турске на Балкану. Читалац ће бити изненађен колико се разликује оно што политичар овог ранга говори у Београду а шта у Сарајеву. И – колико је све то у Сарајеву набијено емоцијама које треба схватати озбиљно.

(Дани, 23.10.2009)

Ахмет Давутоглу је 10. октобра у Цириху потписао споразум о турскоарменским односима, боравио у Сирији 13. октобра како би потписао споразум о међусобном укидању виза између Турске и Сирије и потом 15. октобра у Ираку потписао 40 различитих споразума с овом земљом. Ова три турска споразума са сусједима представљају велики корак у остварењу вањске политике Турске, чији је циљ Давутоглу описао као политику "нула проблема" са сусједима. Између лета из Багдада и лета за Сарајево, Давутоглу је на међународном аеродрому у Анкари одржао конференцију за новинаре на којој је говорио о погоршању односа Турске и Израела.

"Јучер смо се, након дугог дана у Ираку, вратили кући у три сата и послеје само три сата путовао сам у Сарајево. Многи су били изненађени и питали зар нисам уморан. Када сам стигао у Сарајево, посебно на Башчаршију, ја сам се осјећао пун енергије. Дух Сарајева и дух Башчаршије је дух наше историје, наше заједничке историје. Сарајево није обичан град. Без разумијевања Сарајева није могуће разумјети историју Балкана, нити културу Балкана", рекао је 16. октобра, у петак навечер у Сарајеву на отварању конференције "Османско наслеђе и муслиманске заједнице Балкана данас".

Дошли на коњу: Министар Давутоглу није професионални политичар или дипломата, него академик, професор који је предавао у Малезији и Турској о међународним односима све до побједи АК партије председника Ердогана у новембру 2002. Постао је кључни савјетник турског премијера за вањску политику, креирајући једну нову вањску политику Турске. Министар је постао тек недавно - 1. маја 2009. За разумијевање његовог утемељења вањске политике Турске, коју су прихватиле и АК партија и двије посљедње турске владе премијера Ердогана као своју, од кључног значаја су његови академски радови, као што је књига *Стратешка дубина* (2001.), која говори на нов начин о међународној позицији Турске. Због академске биографије било је сигурно да ће, и поред кашњења због дипломатских и политичких сусрета у Сарајеву, ипак стићи да говори на знанственој конференцији. У сали га је чекао бивши студент из Малезије проф. др. Ахмет Алибашић и више од 200 гостију, међу којима су били и политичари сукобљених фракција СДА. Давутоглу гради имиџ посредника и

Шта Турска хоће на Балкану?

Пише: Ахмет Давутоглу
уторак, 27 октобар 2009 15:38

помиритеља, па је тако путовао и у Нови Пазар, како би јавно мирио бивше политичаре СДА Сулејмана Угљанина и Расима Љаљића.

Његова одлука да у вријеме интензивне дипломатске офанзиве Турске на другим подручјима посјети Босну изазвала је чуђење дипломата у Сарајеву. Зашто је професор-дипломата изненада искочио над Босном, питали су га: "Један дипломата ми је данас рекао, не могу споменути из које земље, зашто смо ми, упркос свим другим политичким питањима, интензивирали наше напоре у Босни и Херцеговини? Када сам се срео с *Хилари Клинтон* у Цириху због арменског питања, ја сам поставио босанско питање и ми смо више дискутирали босанско него арменско питање. И када је предсједник Харис Силајџић дошао у Анкару, ја сам промијенио све планове и одлучио да дођем у Сарајево и одавде идем у Албанију. Један дипломата ме питао: Зашто сте изненада 'пали с неба' у Босну? Рекао сам му да се ми нисмо спустили падобраном, него смо у Босну дошли на коњима", одговорио је Давутоглу.

Хисторијска дубина: Управо у том повратку на наслијеђе традиционалних, хисторијских веза које има Турска с бројним народима и државама у три различита региона заснива се "хисторијска дубина" нове вањске политике Турске, како је тумачи проф. др. Ахмет Давутоглу. Његово сарајевско предавање је дало, заправо, сажетак разлога на којима се темељи ова политика. Давутоглу је прво поставио питања шта су посебности Балкана и по чему је посебно мјесто отоманске државе у хисторији Балкана и свјетској хисторији: "Могу се идентифицирати три карактеристике Балкана. *Једна* је да Балкан, као регија, представља тампон зону (*Buffer Zone*

) у геополитици. Балкан је тампон зона у пријелазу из Европе ка Азији, из Азије ка Европи, од Балтика ка Медитерану и чак према Африци, са Сјевера на Југ, с Истока на Запад, то је геополитичка тампон зона. Зашто је то важно? Зашто је ова карактеристика имала такав утјецај на историју Балкана", питао је Давутоглу. "

Друга

карактеристика је геоекономска. Балкан је регион трансакција у геоекономском смислу. Још од старих времена, Балкан је регион економских трансакција. Балкански регион је регион и геокултурне интеракције. Неколико култура међусобно утјече једна на другу на Балкану. Током миграција много људи долази у контакт и мијеша се с другима. Ако имате регион с ове три карактеристике - геополитичком тампон зоном, геокултурном интеракцијом и геоекономском интеракцијом - имате двије могуће судбине у хисторији. Једна је да будете у центру свјетске хисторије, а друга је да будете жртва свјетског надметања и бићете територија друге силе", објашњава Давутоглу.

Балкан није периферија: "Због ових карактеристика, када говоримо о Балкану обично говоримо да је Балкан периферија Европе. Не центар Европе, него периферија Европе.

Да ли је регион Балкана заиста географска периферија? Не. Уствари, балкански регион је центар Афро-Еуро-Азије. Откуда перцепција периферије? Ако питате Мехмед-пашу Соколовића, он неће рећи да су Сарајево или Солун периферија Отоманске државе или Европе. Погледајте у историју. Једини изузетак у историји је Отоманска држава. У вријеме Отоманске државе, балкански регион је био центар свјетске политике у 16. стољећу. То је златно доба Балкана. То је историјска чињеница. Ко је водио свјетску политику у 16. стољећу? Ваши претходници! Нису сви били Турци! Неки су били и албанског поријекла, неки су били чак и конвертити грчког поријекла. Мехмед-паша Соколовић је примјер. Да није било Отоманске империје, он би био само сиромашни српски сељак с малом фармом или шта год би имао у то вријеме, јер тада нису имали развијене фарме у том дијелу свијета, али захваљујући Отоманској држави он је постао вођа у свјетској политици. Отоманска историја је историја балканског региона, историја посебног значаја балканског региона у свјетској историји", тврди професор Давутоглу.

Према његовом тумачењу, није ријеч само о политичком, него и о економском значењу, што је објашњавао кроз примјер развоја Солуна. Сличан је примјер развоја Београда у вријеме Отоманске империје: "Београд 14. стољећа је био попут села, више од села, можда град, али током Отоманске државе Београд је постао главни, средишњи град Дунава, средишње Европе у том добу. У културном смислу, постојале су стотине џамија и цркви. (...) Сарајево је минијатура отоманског наслијеђа. Ако не разумијете Сарајево, не можете разумјети отоманску историју. Сарајево је прототип отоманске цивилизације. Сарајево је прототип успона Балкана."

Центар или жртва: Потом је навео примјер из 19. стољећа, Албанца који је постао утемељитељ модерног Египта: "Кавалали Мехмед Али-паша је био Албанац. Није постао само једна од кључних личности Отоманске државе у то вријеме, он је утемељио модерни Египат. Да није било отоманске традиције, Кавалали Мехмед-паша би био највише Кавалали Мехмед-бег, који је живио негдје на Балкану као интелегентна особа. Шта се може научити из овога? Балкански регион има судбину због ових геополитичких, геокултурних и геоекономских карактеристика и бит ће или центар свега или жртва свега", каже Давутоглу.

Кључно питање његове реинтерпретације прошлости Балкана јесте питање зашто је послје 19. стољећа балкански регион подијељен и зашто од тада када говоримо о балканском региону говоримо о етничким сукобима? "Због тога што одсуство културне интеракције значи сукобе култура. Одсуство економских трансакција значи економску стагнацију. Одсуство политичког ауторитета значи да постајете тампон зона свих конфликта", објашњава Давутоглу. "Сада је вријеме за поновно уједињење. Тада ћемо поновно открити дух Балкана. Треба створити нови осјећај јединства у регији. Треба да

Шта Турска хоће на Балкану?

Пише: Ахмет Давутоглу
уторак, 27 октобар 2009 15:38

ојачамо регионално власништво, регионалну заједничку свијест. Нисмо анђели, али нисмо ни звијери. До нас је да одлучимо и да урадимо нешто. Овиси из којег дијела историје правите селекцију. Кроз стољећа, од 15. до 20. стољећа, балканска историја је била успјешна. Ми можемо обновити овај успјех. Кроз обнављање регионалног власништва, кроз обнављање мултикултурне коегзистенције и кроз успостављање нове економске зоне", увјерен је Давутоглу.

Нови Балкан: Према његовом тумачењу, "мултикултурна коегзистенција је веома важна зато што се живот цивилизација може разумјети само кроз анализу структуре градова и културног живота у овим градовима: сви балкански градови су мултикултурални. Живјели смо заједно. И због тога је из културне интеракције израсло снажно културно богатство. Они који су деведесетих организирали масакре у Сребреници и источној Босни су барбари који нису жељели да толерирају културне разлике. Дух Сарајева је дух коегзистенције и дух заједничког живљења", каже Давутоглу.

"Ми желимо нови балкански регион, утемељен на политичким вриједностима, економској међуовисности и сарадњи и културној хармонији. То је био отомански Балкан. Ми ћемо обновити овај Балкан. Људи то зову неоотоманским. Зато ја не упућујем на Отоманску државу као на вањскополитичко питање. Оно што ја наглашавам у наслову је отоманско наслијеђе. Отоманска стољећа Балкана су успјешна прича. Сада је треба обновити", каже Давутоглу.

Лице окренуто Турској: Давутоглу каже да је дошао у Босну на мање од 24 сата, између посјета Ираку и Албанији, јер Босна је ових дана у веома критичном периоду трансформације. "Желим да покажем солидарност с Босном и Херцеговином. Желим да покажем да смо ми овдје с Босанцима. Наставит ћемо да будемо с Босанцима", рекао је Давутоглу.

Према његовом тумачењу постоје посебни разлози регионалне сигурности, због којих је ова транзиција Босне веома важна: "Територијални интегритет БиХ и политичко јединство БиХ требали би да буду заштићени како би имали сигурност у нашем региону. Ако Босна и Херцеговина није сигурна и стабилна, ми не можемо имати сигурност и стабилност на Балкану. Током деведесетих година суочили смо се с многим тешкоћама, у БиХ, на Косову, у Македонији. И када се појаве ове тешкоће, гдје Босанци, Албанци, Македонци окрећу лица? Према Турској! То је историјски однос", тврди Давутоглу.

Шта Турска хоће на Балкану?

Пише: Ахмет Давутоглу
уторак, 27 октобар 2009 15:38

Балкан има заједничке карактеристике с подручјима Ирака и Афганистана, наставља Давутоглу: "Три карактеристике Балкана - геополитичка тампон зона, регион културне и економске интеракције - то су истовремено и карактеристике Афганистана и Ирака. Ове три државе су мини модели својих региона. Босна и Херцеговина је мали Балкан. Имате Бошњаке, муслимане, православце, католике, Србе, Хрвате који живе заједно. То је као минијатура Балкана. На сличан начин, Ирак је Средњи исток у малом. Арапи, Турци, Туркмени, шиити, сунити. Афганистан је сличан примјер у централној Азији - Таџици, Паштуни, Хазари. Стога су због ових конфликта то критичне земље. Ако управљате правилно њима, управљате регионом. Ако не управљате њима правилно, имат ћете регионалне кризе", тврди Давутоглу.

"Сарајево је наше": "Турска је дијелом балканска, дијелом средњоисточна, дијелом кавкаска. Имамо више Босанаца који живе у Турској него у Босни! Више Албанаца који живе у Турској, него у Албанији! Више Чечена који живе у Турској него у Чеченији! Више Абхаза у Турској него у Абхазији! Зашто је тако - због отоманског наслијеђа. За све ове различите нације на Балкану, Средњем истоку и Кавказу, Турска је сигурно уточиште, њихова домовина. Ви сте добродошли! Анатолија припада вама, наша браћо и сестре! И ми смо сигурни да је Сарајево наше! Када кажем да је Анатолија ваша, ако желите да дођете, дођите! Али, ми желимо да будете сигурни овдје као власници Сарајева и Босне и Херцеговине. Оно што се дешава у БиХ је наша одговорност", рекао је Давутоглу.

"Укратко, наша историја је заједничка. Наша судбина је заједничка. Наша будућност је заједничка. И попут 16. стољећа, успон отоманског Балкана, као центра свјетске политике, направит ћемо Балкан, Кавказ, Средњи исток, заједно с Турском, центром свјетске политике у будућности. То је циљ турске вањске политике и ми ћемо то постићи. Ми ћемо реинтегрирати балкански регион, ми ћемо реинтегрирати Средњи исток, ми ћемо реинтегрирати Кавказ на овим принципима регионалног и свјетског мира не само за све нас, него за цијело човјечанство", увјерен је турски министар вањских послова Ахмет Давутоглу.

Босна – питање живота и смрти: "Турска с Босанцима дијели исту судбину. Шта год се деси на Балкану, на Кавказу и Средњем истоку, то је наше. Сваког дана у наш уред могу стићи вијести из сваке од ових земаља које могу да промијене наше планове. То је наша историјска дубина. Када кажем стратешка дубина, ја мислим на историјску дубину. У јуну сам ишао у сјеверни Афганистан, у Мазари Шариф, посјетили смо шест градова. Попут Босне, Афганистан је наша земља. Ја се не осјећам странцем у Афганистану. Неколико седмица касније, отишао сам у Санџак, у Нови Пазар. Због ових историјских веза, вањска политика Турске настоји да успостави ред у свим овим околним регионима, на Балкану, Кавказу и Средњем истоку, јер ако нема реда ми ћемо платити цијену. За дипломате из другог дијела свијета, босанско питање је техничко питање. За нас је то

Шта Турска хоће на Балкану?

Пише: Ахмет Давутоглу
уторак, 27 октобар 2009 15:38

питање живота и смрти. То је тако важно. За нас је територијални интегритет Босне и Херцеговине једнако важан као и територијални интегритет Турске. За Турску је сигурност Сарајева једнако важна као сигурност и просперитет Истанбула. То није само расположење државних званичника у Турској. То је осјећање сваког појединог Турчина, без обзира гдје живи у Турској. Била су два велика спонтана окупљања Турака у мом добу. Једно је било 1993. када је објављена вијест да Срби користе хемијско оружје против Горажда. Вијест је објављена око седам или осам сати навечер, за два сата се окупило на стотине хиљада људи. Спонтано. Да је од њих тражено да иду за Босну, они не би отишли кући, него би одмах кренули за Босну. Имали смо осјећај. То показује како се међусобно волимо."

Шта су нама Османлије: Министар Давутоглу је говорио на почетку тродневне конференције Османско наслијеђе и муслиманске заједнице Балкана данас, која је одржана у организацији Центра за напредне студије из Сарајева и Центра за цивилизацију Балкана из Истанбула. Конференцији је присуствовало око тридесет истраживача из Хрватске, БиХ, Црне Горе, Македоније, Албаније, Грчке, Бугарске и Турске. На отварању су говорили др. Халит Ерен, директор Центра за истраживање исламске историје, умјетности и културе из Истанбула, проф. Ферид Мухић с Универзитета у Скопљу и министар вањских послова др. Ахмет Давутоглу.

"Конференција је организирана због схватања да османско наслијеђе у битној мјери али на различите начине одређује културе и идентитете Балкана. Као такво оно представља когнитивни, интелектуални и емотивни изазов за све. За муслимане дилема је како обиљежавати датуме, имена и догађаје из прошлости који врло често истовремено значе губитак независности домовине и почетак новог вјерског идентитета који је срцу драг а за комшије немуслимане представља националну трагедију. За немуслимане дилема је у томе како управљати снажним негативним осјећањима спрам османске прошлости стеченим у породици, школи и вјерској заједници узимајући у обзир потпуно другачију перцепцију те прошлости од стране муслиманских суграђана. Када се овим дилемама политички манипулира, задатак помирења са заједничком прошлошћу у циљу изградње заједничке садашњости и будућности постаје много тежи. Кроз излагања и дискусије на различите аспекте османског наслијеђа на Балкану било је јасно да је питање представљања Османлија и уопће другог на Балкану у школским уџбеницима, умјетности и популарној култури најактуелније питање из те области. Зато је закључено да тема наредног сусрета ове врсте буде Имиџ другог на Балкану. Домаћин сљедећем сусрету бит ће турски универзитет Билеџик недалеко од колијевке Османске државе, мјеста Согут у Турској. Конференцију у Сарајеву су подржали Турска агенција за међународну сарадњу и развој ТИКА и Министарство цивилних послова", речено је у саопћењу организатора, које је потписао Ахмет Алибашић, директор ЦНС-а.

Министар Ахмет Давутоглу је посебне аплаузе добио због начина на који је честитао двије побједи БиХ: "Желим да честитам Босни и Херцеговини из два разлога. Један разлог је што је БиХ постала члан Вијећа сигурности УН-а за сљедећу годину. Они су

Шта Турска хоће на Балкану?

Пише: Ахмет Давутоглу
уторак, 27 октобар 2009 15:38

добили изборе. Ми смо добили изборе, јер је Турска у потпуности подржавала БиХ на изборима за Вијеће сигурности УН-а. То показује снагу БиХ. Ми ћемо наставити да подржавамо БиХ било гдје у свијету. (*аплауз*) Друга честитка је за другу побједу БиХ јер се квалифицирала да игра за Свјетско првенство. Босна и Херцеговина је побиједила Турску. То значи да смо ми побиједили нас. (*аплауз*)

) Док сам гледао меч БиХ и Турске, моје срце је било подијељено и нисам био жалостан кад смо изгубили јер Босна треба успјех. Вама треба Свјетско првенство више него нама због вашег властитог самопоуздања. Надамо се успјеху БиХ у Јужној Африци, молит ћемо се за вас и подржават ћемо вас", рекао је Давутоглу.

(Есад Хећимовић)